

Speleolog bez lampe (2. Dio)

7. Džigara, katastarski broj 1625
(Čabulja, Vanjača, 1525 m n. V.,
lat: 43.49785 / long: 17.62980),
19. 4. 2020.

Jama Džigara je označena na topografskim kartama. Nalazi se pored planinarske staze koja vodi na planinski vrh Ošljar. Tokom posjete 19. 4. 2020. godine primijetili smo 4 planinske čavke (*Pyrrhocorax graculus*) kako se spuštaju u jamu. Daljim posmatranjem smo utvrdili prisustvo više od 50 ptica unutar jame. Nismo se spuštali u jamu kako ne bismo uznemiravali ptice. Ulaz u jamu je promjera 10-ak metara, a nakon 7 metara se sužava na oko 3 metra. Dubina jame je sigurno veća od 20 metara. Pored jame Čavkavice, ovo je meni drugo poznato stanište planinske čavke na Čabulji.

8. Ledenica, katastarski broj 2162
(Čabulja, Štino Brdo, 1421 m n. V.,
lat: 43,47592 / long: 17,68287),
25. 4. 2020.

Pećina Ledenica se nalazi ispod Štinog brda. Najjednostavnije je doći putem koji vodi do napuštenih stanova Katunine. Ledenica je jednostavan speleološki objekat sa ukupnom dužinom od oko 30 metara. Prvih 15 metara u pećinu se spušta pod

Uglom od 40 stepeni, da bi dalje kanal išao horizontalno još 15 metara. U Ledenici smo zatekli vrlo malo leda koji će ubrzo nestati. Od životinjskog svijeta smo našli *Apfelbeckia ledenfeldii*.

9. Jama Katunine, katastarski broj 5034
(Čabulja, Štino Brdo, 1414 m n. v.,
lat: 43,47456 / long: 17,68310),
25. 4. 2020.

Kod stanova Katunine nalazi se manja jama dubine 5 metara. Kompletно je osvijetljena i nije posebno interesantna, ali bi zbog neposredne blizine pećine Ledenice mogla dovesti do zabune da se radi o istom objektu. Objekat nije označen na kartama, niti uveden u katastar.

10. Vještački tunel Salakovac,

katatarski broj 4065

(brana Salakovac, općina Mostar, 150 m n. v., lat: 43,4513 / long: 17,8356), 26. 4. 2020.

Vještački tunel Salakovac se nalazi u neposrednoj blizini Hidroelektrane Salakovac uz magistralni put Sarajevo - Mostar. Ovaj objekat je poznat i više puta istraživan. U nedjelju 26. 4. 2020. godine u prvom dijelu tunela smo primjetili više od 30 šišmiša u letu. Ultrazvučnim detektorom zabilježeno je da se radi o velikim potkovastim šišmišima (*Rhinolophus ferrumequinum*).

MH

Nova vrsta šišmiša za područje Trnova

Nedjelju, 10. 5. 2020. iskoristio sam da pobjegnem iz Sarajeva u Trnovo. Dan je bio lijep, malo sam nešta piskarao, malo kunjao, malo gledao kako brat sadi prasu i cvijeće, poprilično se izjedao i na kraju dana, kad smo se spremačili kući učini mi se da sam vidio kako šišmiš proleti. Nataknem novi mali detektor što sam ga dobio od Jasmina (Allah ga nagradio!) na mobitel i uspijem u desetak minuta napraviti desetak snimaka. Kad sam došao kući to isto večer, software BatSound 4.1.1 je pokazao da se radi o vrsti mali šišmiš (*Pipistrellus pipistrellus*) što je nova vrsta za Trnovo i okolicu. Uži lokalitet se zove Varošiste (N 43,647213, E 18,436647, 850 m n.m.).

JM

Praznik rada

Nas nekoliko prijatelja dogovorili smo da Praznik rada provedemo na Visočici, pa makar samo i prošetali, obzirom da je najavljena kiša. Imali samo naum da posadimo nekoliko mladica bora na vidikovcu staze koju smo nedavno markirali, a koja vodi od Puzimskog greblja desno preko Baškailovog dola i Zavodnica na Mokre stijene i Vito. Boriće smo iskopali na Grkarici. Dolaskom na Visočicu kiša je

Počela sipiti, pa ipak odlučismo da krenemo na vidikovac koji udaljen svega pola sata, a nalazi se između Baškailovog dola i Mokrih stijena. Nailazimo na malu pećinu koju sam i ranije primjetila radeći na markiranju staze. Nalazi se na lijevo od staze, u blizini Baškailovog dola. Širina ulaza u pećinu je 5 m a visina 2,5 m. Dužina 15 m i završava se sa dva mala kraka. U pećini smo zatekli malo leda, ali nema šišmiša. Zanimljiv je i jedan otvor na gornjem dijelu pećine na samom ulazu. Na par metara prije pećine moje sokolovo oko u jedom trenutku je primjetilo malo stvorenje koje je, noseći nešto u zubima, brzo pobjeglo pod stijenu. Obilazila sam stijenu, ali mala životinja nije htjela izaći. Nagovorim prijateljice, Fahru i Hasnu da kucaju štapovima po stijeni dok sam ja pripremila aparat i uslikala malu lasicu, koja je svoj plijen ostavila pod kamenom i, nakon što je pozirala za fotografiju, opet se hitro vratila pod kamen. Taj dan smo posadili borove, a kiša nas je brzo natjerala na povratak.

ADŽ

Mali potkovasti šišmiš iz Bastasa

Jedan prijatelj iz vremena kad je sam radio na rafringu kao skiper poslao mi je 13. maja fotografiju šišmiša kojeg je našao u podrumu jednog objekta u rafting kampu RT (N 43,36199 E 18,80974). Uspoređujući veličinu dijela kažiprsta i šišmiša zaključio sam da se radi o malom potkovastom šišmišu (*Rhinolophus hipposideros*). Šišmiš je nakon fotografisanja vraćen u prirodu. Ovo je prvi podatak o šišmišima uzvodno od Broda na Drini.

OM

Voda na Crnom polju

Trećeg vikenda Ramazana, nas šestero planinara, uputismo se na iftar u planinarsku kuću Jezerce na Prenju. To je naš običaj već sedam zadnjih Ramazana. Plan je bio da u subotu sa Crnog polja lagano dođemo do kuće, obavimo iftar, sehur, malo zaspe-mo, a sutra svako svojim putem: neki u hodnju po Prenju, a neki na penjanje na penjalište Prenjski fosil na Crnom Polju.

Hasna i ja se uputismo prvo do Taraša, a potom do Zupčevog vrela, na kojem smo imali susret sa jednim velikim i jednim malim poskokom. Nakon čišćenja vrela krenusmo na penjalište na Crnom Polju.

Penjalište sam i ranije posjećivala. Kad smo stigli do penjališta začuo se u daljini zvuk zvona, te opazismo grupu od petna-estak konja u maloj dolini koja se nazirala iza penjališta. Odlučih da odem vidjeti konje izbliza.

Nakon desetak minuta hodanja po krševitom terenu, ukaza se mala dolina sa dosta štira, te, sasvim neočekivano, i na moje veliko iznenađenje ugledah pećinu, djelimično zazidanu četvrtastim kamenim blokovima. Nakon toga ugledah i veliki zid sa česmom i koritom. Kakvo iznenađenje... Nisam nikad čula da ima vode u tom dijelu Prenja.

Pećina je visine oko 3 metra, prečnika oko 5 metara, voda kaplje u svim dijelovima i slijeva se na tlo formirajući manji bazen. Ispod zida, sa njegove unutrašnje strane, nalaze se dva veća betonska bloka, koji su nekad vjerovatno služili kao poklopci za nešto (možda neki mali bazen za vodu jer se vide željezne ručke), a sada stoje iskrivljeni i ne služe ničemu i nikome. Na stropu visi stara plava jakna. Dio vode se izlio i u prostor ispred prećine.

Česma (bolje reći cijev) stoji iznad korita na sredini prilično velikog kamenog zida sa

Pločom na kojoj piše "ŠIP PRENJ KONJIC 1963/64.", i još nešto što nisam mogla jasno razaznati. Zaključih da je voda očito dovedena iz pećine.

Uputim se dalje prema konjima, te nabašah na kamene ostatke starih koliba. Konji me spaziše i odmah počеше da prkosno poziraju i frkću, dajući mi znak da im se ne sviđa moja nakana da pridem bliže.

Ostala sam neko vrijeme uživajući u ovom božanskom ambijentu, zahvalna za još jed-no čarobno prenjisko iskustvo.
FČ

Ni Covid 19 nam ne može ništa

Iako su ograničenja koja su nametnuta zadnjih mjeseci u pogledu kretanja i sastajanja spriječila naše prve terene u okviru projekta "Developing New Tools for Rapid Assessment of Subterranean Biodiversity in Bosnia and Herzegovina" koji provode partneri Univerzitet u Ljubljani (Slovenia) i Centar za krš i speleologiju iz Sarajeva (Bosna i Hercegovina) sa finansijskom podrškom Critical Ecosystem Partnership Fund (www.cepf.net), to nije smetalo organizaciji prve video prezentacije 15. 5. 2020. godine.

Organizator je Maja Zagmajster, voditelj projekta, a prezentacija ima naslov "Jedinstvenost života u podzemlju Dinarida". Platforma za ovaj video sastanak je jit.si. Moram priznati da je ovo moje prvo iskustvo sa ovakvim prezentacijama.
JM

Myotis myotis iz Bebrave

30. marta prilikom posjete pećini Bebrava na Konjuhu nađeni su ostaci šišmiša (lobanja, donja vilica, nadkaltica i podlaktica) te dvije donje vilice nekog glodara. Kostii su nađene na jednoj polici u zidu pećine, u njenom krajnjem dijelu (kod sifona). Na to mjesto kosti su mogle doći samo kao plijen kune. Prema mjerama na lobanji, vilici i nadlaktici kosti pripadaju velikom mišouhom šišmišu (*Myotis myotis*).

RZ&JM

FČ-Fahra Čolpa, ADŽ-Adisa Dževlan, MH-Miralem Husanović, OM-Ognjen Matović, JM-Jasminko Mulaomerović, RZ-Ramajana Zahirović

Impresum:

CKS Newsletter, God. II., Broj 6., Maj 2020.

ISSN 2637-3041 (print)

ISSN 2637-305X (online)

Izdavač i redakcija: Centar za krš i speleologiju,

Sarajevo, Branilaca Sarajeva 30, e_mail:

info@centarzakrs.ba, www.centarzakrs.ba

Urednik: Jasminko Mulaomerović

Bilten izlazi čim napunimo četiri stranice sa aktivnostima.

Pomoć za Bilten dobrodošla je na broj:

161000021050078 kod Raiffeisen banke d.d.